

ЦІЛЬОВЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРІОДИЧНІСТЬ НАУКОВИХ ВИДАНЬ ІЗ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто палітру наукових видань України, які публікують на своїх сторінках наукові дослідження зі сфери соціальних комунікацій. Аналіз видань виконано за критеріями цільового призначення та періодичності видання.

Ключові слова: наукова комунікація, видовий ряд наукових видань, науковий журнал, збірник наукових праць.

I. Вступ

Сфера наукової комунікації є постійним об'єктом для вивчення, і причиною тому є постійний розвиток науки, поява нових галузей наукового знання, спричинених такими явищами, як диференціація та інтеграція наук у сучасному світі. Водночас порівняно з іншими сферами комунікації вона має надзвичайно важливе для всього суспільства значення: забезпечує обмін думками між ученими, завдяки якому виникають нові знання, створюються нові ідеї, технології, відбувається прогрес, тим самим суспільство переходить на новий рівень розвитку.

Дослідники сфери наукових комунікацій у серії численних розвідок доходять висновку, що серед багатьох видів комунікації між науковцями чільне місце посідає наукове видання. Науковий журнал як модель спілкування нараховує понад три століття і за цей період пройшов тривалий шлях розвитку й трансформації, створивши сучасну форму наукового журналу, яка тепер і в майбутньому зазнає та зазнаватиме нових змін у зв'язку з постійною еволюцією суспільства.

На сучасному етапі розвитку наукової комунікації та відповідно й наукових видань фактично кожна визнана офіційно галузь науки має своє відображення в науковому виданні. Така ситуація, зокрема, закріплена на законодавчому рівні в Україні шляхом затвердження Переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Серед великої кількості наукових видань на сучасному етапі особливий інтерес становить вивчення наукових видань із соціальних комунікацій. Корінь цікавості лежить у тому, що офіційно було затверджено остаточну номенклатуру спеціальностей, зокрема виділено "27 – соціальні комунікації", згідно з Переліком спеціальностей, за якими проводяться захисти дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і

присвоєння вчених звань, від 14.12.2007 р. № 867. Отже, постало питання про створення на офіційному державному рівні фахових видань, в яких би відображалися результати наукових розвідок у галузі соціальних комунікацій.

Наукову комунікацію та функціонування наукових видань активно вивчають українські й зарубіжні дослідники, зокрема Н. Зелінська, О. Коновець аналізують періодику в системі наукової комунікації, С. Дудченко – спеціалізовані наукові журнали, А. Бессараб – функції та типологічні характеристики періодичних наукових фахових видань, В. Шевченко – типологію періодичних видань. Однак сукупність видань, які публікують на своїх сторінках результати досліджень із соціальних комунікацій, окремо ще не розглядалися.

Оскільки ці видання почали формуватися не так давно, вони становлять особливу цікавість для вивчення наукової комунікації як зменшений варіант історичного розвитку наукових видань. Це і спонукало до дослідження наукових видань із соціальних комунікацій за такими критеріями як цільове призначення та періодичність видання.

II. Постановка завдання

Мета статті – проаналізувати наукові видання із соціальних комунікацій.

III. Результати

Згідно з ДСТУ 3017–95 "Видання. Основні види. Терміни та визначення", наукове видання – це видання результатів теоретичних і (чи) експериментальних досліджень, а також підготовлених науковцями до публікації пам'яток культури, історичних документів та літературних текстів.

Для наукового видання найхарактерніші такі форми: науковий журнал і збірник наукових праць.

Науковий журнал – періодичне журнальне видання зі статей та матеріалів теоретичних досліджень, а також статей і матеріалів прикладного характеру, призначене переважно фахівцям певної галузі науки. Згідно з примітками 1, 2 до пункту 3.7 ДСТУ 3017-95, залежно від цільового призначення наукові журнали поділяють на: науково-теоретичні, нау-

ково-практичні та науково-методичні, а науково-практичний журнал, який містить статті, матеріали, реферати з технічних наук, називається науково-технічним журналом.

Згідно з ДСТУ 3017-95, така форма видання, як збірник наукових праць, належить до неперіодичних видань, однак інколи на практиці засновники (найчастіше це вищі навчальні заклади) часто встановлюють для деяких видань певну періодичність. Таким чином, спостерігаємо тенденцію, коли такі збірники наукових праць є фактично проміжною ланкою між неперіодичним виданням та науковим журналом.

У сучасному науковому інформаційному просторі України функціонує 28 наукових видань із соціальних комунікацій, серед яких 23 є фаховими. Видання із соціальних комунікацій розподіляються таким чином: науковий журнал – 35,7%; збірники наукових праць – 64,3%.

За цільовим призначенням палітра наукових видань із соціальних комунікацій має такий вигляд за найменуваннями:

- наукові журнали: “Актуальні питання масової комунікації”, “Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія”, “Інформаційне суспільство”, “Освіта регіону”, “Світ соціальних комунікацій”, “Українське журналістикознавство”;
- науково-виробничий журнал – “Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації”;
- науково-практичний журнал – “Вісник Книжкової палати”;
- науково-теоретичний та практичний журнал – “Бібліотечний вісник”;
- збірники наукових праць: “Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика”, “Вісник Харківської державної академії культури”, “Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника”, “Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського”, “Рукописна та книжкова спадщина України. Археологічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів”, “Українська біографістика. *Biographistica ukrainica*”, “Діалог: медіа-студії”, “Теле- та радіожурналістика”, “Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства”;
- наукові збірники: “Наукові записки Інституту журналістики”, “Образ”, “Стиль і текст”, “Журналістика”;
- науково-практичний і теоретичний збірник – “Бібліотеки Национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития”;
- науково-теоретичний збірник – “Психолінгвістика”.

Важливим для наукової комунікації є періодичність, з якою видання виходить у світ, адже саме періодичність дає змогу визначи-

ти, чи виконує видання одну з найважливіших своїх функцій – комунікативну. Дослідники виокремлюють три основні функції наукових видань: кумулятивну (засоби фіксації та нагромадження знань), комунікативну (засоби інформування) та пріоритетну (засоби визнання престижу автора – як реєстрації заявки автора на нову ідею, винахід) [5, с. 10].

Цільове призначення видання також формується, виходячи з його тематики. Для країн, які раніше входили до складу Радянського Союзу, характерне створення Переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. Зокрема, такі переліки існують у Росії, Білорусії, Вірменії. Наявність цих переліків є одним із чинників, який створює зовсім інші умови існування наукового комунікаційного простору в країні, відмінні від умов країни, де такого Переліку немає. Отже, аналізуючи наукові видання, необхідно звертати увагу й на входження видання до Переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Наукові видання, у яких друкуються матеріали зі сфери соціальних комунікацій, за входженням до Переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук розподілилися таким чином:

1) соціальні комунікації – 23 видання, з яких 9 виключно із соціальних комунікацій, а саме: “Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика”, “Діалог: медіа-студії”, “Теле- та радіожурналістика”, “Актуальні питання масової комунікації”, “Українське журналістикознавство”, “Наукові записки Інституту журналістики”, “Образ”, “Журналістика”, “Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації”;

2) історичні науки, соціальні комунікації: “Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника”, “Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського”, “Рукописна та книжкова спадщина України. Археологічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів”, “Українська біографістика. *Biographistica ukrainica*”, “Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства”, “Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія”, “Бібліотечний вісник”;

3) історичні, педагогічні науки, соціальні комунікації – “Вісник Харківської державної академії культури”;

4) історичні, технічні, соціальні комунікації (книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство) – “Вісник Книжкової палати”;

5) філологічні науки, соціальні комунікації – “Стиль і текст”;

6) філологічні, політичні, соціальні комунікації – “Інформаційне суспільство”;

7) психологічні науки, соціальні комунікації – “Психолінгвістика”;

8) економічні, технічні – “Наукові записки Української академії друкарства”;

9) політичні, педагогічні, психологічні науки, соціальні комунікації – “Освіта регіону”.

Вже доведено, що в сучасному інформаційному суспільстві інформація швидко застаріває [5, с. 11], і хоча для гуманітарних наук цей процес відбувається повільніше, ніж для математичних і природничих, інформаційний простір вимагає швидкого оновлення інформації. Крім того, галузь соціальних комунікацій в Україні почали активно вивчати останніми роками з офіційним визнанням такої галузі наук. Тож збільшення обсягів наукових розвідок із цього напрямку мало б наповнити редакційні портфелі відповідних наукових видань.

Максимальна частота виходу збірників наукових праць у світ становить 2 рази на рік. Лише для деяких видань частоту їх друку встановлено чітко (наприклад, 1 раз на рік для видання “Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника”).

Ширше поле для дослідження дають межі періодичності наукових журналів: 1 раз на рік (“Українське журналістикознавство”), 2 рази на рік (“Актуальні питання масової комунікації”, “Інформаційне суспільство”), 4 рази на рік (“Освіта регіону”, “Світ соціальних комунікацій”), 6 разів на рік (“Бібліотечний вісник”), 12 разів на рік (“Вісник Книжкової палати”).

Отже, найоперативніше про результати дослідження в галузі соціальних комунікацій інформує журнал “Вісник Книжкової палати” і відповідно виконує всі функції наукового видання: кумулятивну, комунікативну та пріоритетну.

Дослідниця В. Шевченко зазначає, що “вторинною ознакою типології можна вважати час виходу журналу, оскільки ця характеристика суттєво не впливає на змістове, функціональне і читачке призначення” [7]. Однак для вивчення комунікаційного простору в науці періодичність видання є критерієм, який відображає відповідність теоретичних функцій видання справжньому стану речей.

Вивчаючи окремий тематичний напрям наукових видань, підтверджуємо думку дослідників загального масиву видань наукової комунікації О. Коновця та масиву всіх українських фахових видань А. Бессараб у тому, що така періодичність, на жаль, не може забезпечити швидкого інформування про напрями, які зараз вивчаються, та ре-

зультати досліджень із соціальних комунікацій [1, с. 101; 7, с. 11].

IV. Висновки

З проведеного аналізу бачимо, що більшість видань із соціальних комунікацій мають приналежність до декількох галузей наук як такі, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. У сучасному світі міждисциплінарність наук відіграє важливе значення для створення нового наукового знання. Для галузі соціальних комунікацій, яка поєднує в собі різні спеціальності та напрями, зважаючи на те, що соціальна комунікація (за одним із тлумачень) реалізується на рівні суспільства за допомогою професійних посередників: книговидавців, книгорозповсюджувачів, бібліотекарів, бібліографів, інформаційних працівників, архівістів, музеєзнавців, журналістів тощо [9, с. 4], наукове видання, яке поєднує в собі статті із різних галузей наук, зростає у своїй цінності для читача.

Отже, науковий комунікаційний простір України має достатню кількість найменувань наукових видань із соціальних комунікацій для задоволення потреб спеціалістів, які працюють у цій сфері. Водночас через те, що періодичність виходу у світ більшості цих видань становить кілька місяців для наукових журналів і рік-півроку для збірників наукових праць, потреба в інформуванні все ще залишається.

Список використаної літератури

1. Бессараб А.О. Типологічна характеристика періодичних наукових фахових видань України / А.О. Бессараб // Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки. – 2011. – № 3. – С. 98–103.
2. Влох Р.О. Система оцінки українських фахових видань / Р.О. Влох // Наука України у світовому інформаційному просторі. – 2008. – Вип. 1. – С. 57–94.
3. ДСТУ 3017-95. Видання. Основні види. Терміни та визначення. – Вид. офіц. – Введ. 23.05.95. – К.: Держстандарт України, 1995. – 45 с.
4. Дудченко С. Специализированные научные журналы (состояние вопроса в Украине) / С.В. Дудченко // Культура народов Причерноморья. – Симферополь: Межвузовский центр “Крым”, 2005. – Сентябрь. – № 70. – С. 23–28.
5. Єрмаков С. Підходи до визначення рівня наукових видань в українських, російських і польських інформаційних системах / Сергій Єрмаков // Історичні, філософські, правові та організаційні проблеми фізичної культури. – 2009. – № 2. – С. 5–9.
6. Зелінська Н.В. “Традиційна” періодика у системі сучасної наукової комунікації: тенденції та перспективи / Н.В. Зелін-

- ська // Наука України у світовому інформаційному просторі / НАН України. – К. : Академперіодика, 2011. – Вип. 5. – С. 20–27.
7. Коновець О.Ф. Сучасна періодика в системі наукової комунікації / О.Ф. Коновець // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Журналістика. – 2008. – № 16. – С. 9–14.
 8. Наукова комунікація у мас-медіа : практикум / укл. А.А. Бойко, Н.В. Зелінська, О.Ф. Коновець ; пер. з англ. Н.В. Зелінської. – Л. : Українська академія друкарства, 2009. – 124 с.
 9. Шевченко В. Типологія сучасних журналів – засіб вивчення світогляду суспільства [Електронний ресурс] / В. Шевченко // Електронна б-ка Ін-ту журналістики : веб-сайт. – Наукові записки Інституту журналістики : сторінка-рубрика. – Режим доступу: www.journlib.univ.kiev.ua (04.09.2012).
 10. Шейко В.М. Перспективи розвитку соціальних комунікацій як нової наукової галузі / В.М. Шейко, Н.М. Кушнаренко // Соціальні комунікації в стратегіях формування суспільства знань : матер. міжнар. наук. конф. : у 2 ч., м. Харків, 26–27 лютого 2009 р. / [ред. кол. В.М. Шейко та ін.]. – Х. : ХДАК, 2009. – Ч. 1. – С. 3–9.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2012.

Добрывечер В.А. Целевое назначение и периодичность научных изданий по социальным коммуникациям

В статье рассматривается палитра научных изданий Украины, которые публикуют на своих страницах научные работы в сфере социальных коммуникаций. Анализ проведен по критериям целевого назначения и периодичности издания.

Ключевые слова: научная коммуникация, видовой ряд научных изданий, научный журнал, сборник научных трудов.

Dobryvечir V. Purpose and Periodicity of Social Communication's Scientific Journals

In the article it is analyzed the totality of scientific edition, where the scientific publications of social communication's sphere are published. The analysis is done according to such criteria as purpose and periodicity.

Key words: scientific communication, types of scientific editions, scientific journal, collection of scientific papers.